

เทศน์เช้า วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๒

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺสโนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ธรรมะสัจธรรม สัจจะ อริยสัจจะ เวลาพระพุทธานุศาสนสอน สอนเรื่อง
ง่ายๆ เลย ละชั่วทำดี ละชั่วทำดี ละชั่วทำดี แต่ไอ้ชั่วกับดีคนแยกไม่ถูก แยกไม่ได้ว่าอะไรมันชั่ว
อะไรมันดี

ถ้าความดีๆ ทุกคนปรารถนาความดีใช่ไหม ถ้าสิ่งที่ดีกว่า เราควรทำความดีอย่างนั้น
ถ้าความชั่วเราไม่ควรทำ ถ้าความชั่ว ความชั่วคือเราไม่พอใจ เขาก็ไม่พอใจ ถ้าเราปรารถนาสิ่ง
ใด เราต้องการต้องการสิ่งใด คนอื่นก็ปรารถนาต้องการเหมือนเราทั้งสิ้น แต่มันเป็นเรื่องสังคม

ถ้าเรื่องสังคม คนมีมากมีน้อยขึ้นมา เราเสียสละต่อกัน การเสียสละต่อกัน หัวใจที่สูงที่
ต่ำ ถ้าหัวใจที่สูงกว่ารู้จักเสียสละมา คุณสิ ความรักของพ่อแม่เป็นความรักที่สะอาดบริสุทธิ์ ไม่
หวังสิ่งใดๆ ตอบแทนทั้งสิ้น นี่ความรักของพ่อของแม่

ถ้าพ่อแม่ พ่อแม่รักลูกมาก รักลูกมาก อยากให้ลูกประสบความสำเร็จในชีวิต ขอให้ลูก
เรามีที่ยืนในสังคมเท่านั้น เราพอใจ เป็นความพอใจนะ แล้วลูกของเราถ้าประสบความสำเร็จ
แล้ว พ่อแม่มีความสุขมากๆ

เวลาครูสอนนักเรียน เรือจ้าง เรือจ้างพาเด็กข้ามฝั่ง เรือจ้างนะ อาชีพครูอาชีพเรือ
จ้าง อบรมสั่งสอนเด็กให้เด็กมีสติปัญญา มีความรู้ เพื่อเขาประกอบสัมมาอาชีพของเขาได้

เรา ถ้าเรือจ้างพาเด็กข้ามฝั่งได้ ครูจะมีความภูมิใจมาก จะมีความสุขมาก แล้ว
จรรยาบรรณของครู

สมัยโบราณเรา เด็กๆ เวลาครูไปเยี่ยมที่บ้าน ไปดูเด็กมันขาดแคลนสิ่งใด เขาจะดูแลของ
เขา นี่ความปรารถนาดีของครู เดี่ยวนี้เป็นอาจารย์ อาจารย์ จานกระเบื้อง จานสังกะสี จานที่
แตกร้าว จานที่ไม่เป็นประโยชน์ ครูจานๆ ไง

แต่เวลาอาชีพรู้งาน ถ้าอาชีพรู้งาน เรามีเมตตาธรรมของเขา มีจรรยาบรรณของเขา เขาเป็นพ่อเป็นแม่คนที่ ๒ เขารักลูกศิษย์ของเขา ถ้ารักลูกศิษย์ของเขา เขาพยายามส่งเสียพาข้ามฝั่งไปให้ได้ แล้วอบรมสั่งสอนนะ

เด็กคนไหนไม่ดี ธรรมดาของเด็ก เด็กมันก็ต้องมีคนที่ดีงาม คนปานกลาง คนที่ดื้อ เป็นเรื่องธรรมดา ธรรมดาของเด็กไง มันยังไม่ส่อแววหรอก เวลามันโตขึ้นมา เวลาคนโตขึ้นมาแล้วคนปรารถนาความสุขทั้งสิ้น

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาหรือสัตว์ชนสัตว์ใจ เวลาปรารถนาหรือสัตว์ชนสัตว์ เราก็คิดว่าเราต้องเอาเรือมารับ เอาเรือมาพ่วงไปไง แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเรื่องศีล เรื่องสมาธิ เรื่องปัญญาไง

ศีลธรรมๆ เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติธรรม ธรรมะย่อมคุ้มครอง ธรรมะย่อมคุ้มครองคุ้มครองใคร คุ้มครองคนที่ทำคุณงามความดีนะ คุ้มครองคนที่มีศีลมีธรรมนะ

คนที่มีศีลมีธรรมนะ มันรำลึก คนนั้นเป็นคนดีนะ เฮ้ย! ลูกคนนั้นพ่อแม่มันดีวะ เห็นไหมความดีงามมันคุ้มครองดูแลลูกของเราเลยนะ ลูกของเรา ถ้าเราเป็นคนดี พ่อแม่ทำความดีๆ มันมีผลส่งไปต่อลูกไง

เวลาเขาเสียดสีกัน ถ้าเด็กมันเก้ พ่อแม่ไม่สั่งสอน เจ็บ

สั่งสอน แต่มันไม่ฟัง พ่อแม่ก็สั่งสอนไป

นี่พูดถึงทางโลก ทางโลกผลของวิญญูะๆ การเวียนว่ายตายเกิดในวิญญูะ การเวียนว่ายตายเกิดในวิญญูะ ทุกคนอยากจะได้ลูกสมบูรณ์แบบทั้งสิ้น แต่คนเรามีเวรมีกรรมทั้งสิ้น เวลากรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

เวลาทำความชั่วต่างๆ ที่เราเบียดเบียนใครทั้งสิ้น เราบอกว่าเราฉลาด เรารู้ทันเขาทั้งสิ้น แต่เวลาเวียนว่ายตายเกิดในวิญญูะมันผลัดเปลี่ยนกันไง เวลามันผลัดเปลี่ยนกันมา มันเป็นลูกเป็นเต้าขึ้นมา มันแบบมือขอ มันบีบคั้นนะ มันบีบคั้นที่หัวใจนะ

พ่อแม่ที่ขาดแคลนก็อยากจะให้ลูกเราเสมอหน้าเสมอตาสังคมเขา แต่ถ้าเราขาดแคลนเราจะทำอย่างไร พ่อแม่ที่ขาดแคลน พ่อแม่ที่ต้องกู้หนี้ยืมสินมา มันก็เป็นความทุกข์ความยากอันหนึ่งนะ แต่ก็ลูกของเรา เวลาลูกของเรา ลูกของเรามันมาจากไหนนะ

แต่ถ้ามันอุดมสมบูรณ์ มันเป็นไปได้นะ แล้วเวลาเด็กที่มันดีงาม ไม่เอาๆ แม่ไม่ต้อง ไม่เอา ไว้ให้หนูทำงานได้ หนูจะหาของหนูเอง

นี่ถ้าคนมันดี มันคิดได้ มันทำได้ แล้วมันมาจากไหนละ

จิตนิสัย ความจิตนิสัยของคน จิตนิสัยของคนนะ ถ้าคนมันดีงาม มันดีงามมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย ถ้าดีงามตั้งแต่เล็กแต่น้อยขึ้นมา เราก็อบรมบ่มเพาะขึ้นมาไง เราต้องการสังคมอย่างนี้ไง สังคมที่ดีงาม เห็นไหม นี่เวลาความดีความชั่วในสังคมทางโลก

แต่เวลาจะเอาจริงเอามาจริงๆ องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภนารือสัตว์ชนสัตว์ๆ เวลาปรารภนารือสัตว์ชนสัตว์นะ รือที่ไหน รือที่หัวใจของสัตว์โลกใจ จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ

เราเห็นกันแค่นี้แหละ เราเห็นกันแค่เกิดเป็นมนุษย์นี่แหละ แต่มนุษย์มันมาจากไหน ถ้ามนุษย์มาจากไหน นี่ไง เธอย้ำคิดย้ำทำจนเป็นจิตนิสัย

ไอ้ย้ำคิดย้ำทำนั่นนะ ทำดีๆ พระโพธิสัตว์ทำแต่คุณงามความดี ย้ำคิดย้ำทำ ย้ำคิดย้ำทำจนเป็นจิตเป็นนิสัย ไอ้คนที่มันจะเอาเปรียบเขา มันก็เอาเปรียบเขาจนเป็นจิตนิสัย

จิตนิสัยมันอยู่ที่ไหน

อยู่ที่พันธุกรรมของจิตนี้ไง อยู่ในหัวใจนี้ไง แล้วมันแสดงออกมาไง เวลามันมาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันแสดงออกมาตามนั่นนะ ถ้ามันแสดงออกตามนั่นขึ้นมา เห็นไหม

เวลาองค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภนารือสัตว์ชนสัตว์ใจ ถ้ารือสัตว์ชนสัตว์นั้นจะมีบุญมีบาปมากน้อยขนาดไหน ถ้าเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เรามีความเชื่อของเรา นี่ก็บุญกุศลแล้ว ความเชื่อของเราละ คนเรามันมีทางออกไป เวลาคนเราไม่มีทางออกนะ เวลามันไม่มีทางออก มันทุกข์มันยาก มันอัดอั้นตันใจของมันไง

แต่ถ้าเรามีทางออก เวลาเรามีความอัดอั้นตันใจขึ้นมาะ พระพุทธเจ้าสอนไว้หมดแล้ว การครองเรือนนี้แสนยาก การครองเรือนคือครองหัวใจของเรา เราหัวใจดวงเดียว เราก็เอาใจเราไม่รอดอยู่แล้ว นี่เรายังมีคู่ครองขึ้นมาอีก พอคู่ครองขึ้นมา ใจเขาใจเราไง แล้วมีลูกมีหลานขึ้นมา อู้ฮู! การครองเรือน

การครองเรือนคือการบริหารหัวใจของคน ลูกของเรา เราพูดให้มันดีงาม พูดให้มันเชื่อฟัง โอ้โฮ! เราก็มีความสุข

การครองเรือนแสนยาก ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเปรียบนะ เปรียบเหมือนวิดทะเลทั้งทะเลเลย เอาปลาตัวเดียว

วิดทะเลทั้งทะเลเหนื่อยขนาดไหน ลงทุนขนาดไหน ได้ปลาตัวเดียว แล้วปลาตัวเล็กๆ ด้วย นี่อาชีพการครองเรือน แล้วทำไมเราต้องครองล่ะ เราก็ต้องครองเรือนของเราต่อไป เป็นสัญชาตญาณ เป็นธรรมชาติของมนุษย์ ถ้ามนุษย์การครองเรือน กามคุณ ๕ กามคุณ ๕ ถ้าไม่ผิดศีลผิดธรรมลูกเมียของใคร กามคุณ ๕ เพราะมันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่หักห้ามไม่ได้ ใจเวลาจะหักห้ามได้ เราถือพรหมจรรย์ พอถือพรหมจรรย์ มาบวชเป็นพระเป็นเจ้า เราถือพรหมจรรย์ ถือพรหมจรรย์มันยิ่งใหญ่กว่าใจ

สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี

ไอ้ที่ว่าเขาเสพกาม เขามีความสุขกันนั้นนะ ไอ้นั้นความสุขของโลกๆ ใจ ความสุขที่เป็นเบ็ดไถ มันเกี่ยวเหยื่อมาไง เกี่ยวปาก มัป! ดิ้นเข้าไปเถอะ ดิ้นเลย ดิ้น เบ็ดมันก็ดึงไถ นี่มันเกี่ยวไป

กามคุณ ๕ มีคุณไง มีคุณ มีเหยื่ออยู่อันหนึ่ง มีเหยื่ออยู่ปลายเบ็ดไถ จับ มัป! เสริจเลย

พรหมจรรย์ ไม่ พรหมจรรย์เป็นตัวของเราเอง ตัวของเรา เราจะดีก็ดี เราจะชั่วก็ตัวของเราทั้งสิ้น ถ้าเรามีสติปัญญาไง ถ้ามีสติปัญญา ถ้ามีอำนาจวาสนานะ คนเราตั้งใจเริ่มต้นไฟไหม้ ฟางไฟ เริ่มต้นก็ตั้งใจดี ตั้งใจดีก็พยายามจะประพฤติปฏิบัติ เวลาประพฤติปฏิบัติ ประพฤติปฏิบัติก็จิตรนึสัย ความเห็น ทศนคติ แล้วมีงาเอาตีความหมายธรรมะได้อย่างไร

ความหมายธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสากล ธรรมะเป็นธรรมชาติ เป็นสัจธรรมที่ได้แย้งไม่ได้ แต่เอากิเลสไปโต้แย้งไปปรับไปปรุง ของเราอย่างนี้ๆ ไง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอก ศีล สมาธิ ปัญญา

ศีลคือความปกติของใจ เรามีศีลมีธรรมขึ้นมา เราเป็นคนดีอยู่แล้ว คนดีก็คือดีของเราไง ดีเพราะหัวใจมันแค่นี้ไง แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเรา ธรรมะอยู่ปากตาย

เวลาหลวงตา ครูบาอาจารย์ของเราเนะ เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมากิเลสมันล่อมันหลอก เนะ ต้องตาย ต้องตาย ต้องตาย

พอต้องตาย ท่านถามเลย อะไรตายก่อน ขออู อะไรตายก่อน

เวลากิเลสมันพลิกมันแพลง ทุกคนกลัวตายทั้งสิน กลัวตาย กลัวพลัดพราก กลัวการจากกัน แล้วกิเลสมันตายไม่ชอบหรือ พลัดพรากจากกิเลสไม่ชอบหรือ กิเลสมันพลัดพรากจากเรามันของดีทั้งนั้นเนะ แต่ทำใจไม่ได้ พอทำใจไม่ได้ นี่เวลาคิดก็คิดไป นี่ไง เลยเป็นธรรมชาติของกิเลสไป แล้วแต่กิเลสมันจะวิเคราะห์หิวจี้ มันจะบอกมันจะสอนเนะ ถ้ากิเลสสอน เชื้อเนะ เวลาธรรมะสอน มันดินพราดๆ ไม่ยอมฟังเลย

ฉะนั้น ศีล สมาธิ ปัญญา จิตใจดีมากดีน้อยขนาดไหน ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ถ้าทำความสงบของใจเข้ามาได้ กิเลสมันโดนปราบปราม

พื้นที่ของเรามันรกร้าง เราปรับพื้นฐาน ปรับให้มันสะอาดสะอาดแล้วเราจะมาทำหน้าที่ การงานของเรา เห็นไหม คนเขาจะนวดข้าว เขาต้องทำลานข้าว ทำลานข้าวไว้เพื่อนวดข้าว นวดข้าวแล้วก็เก็บข้าวเข้ายุ้งของเขา

นี่หัวใจของเราก็เหมือนกัน จะดีจะชั่วอย่างไรเรื่องของเขา แล้วจะดีจะชั่วก็เรื่องของเรา ด้วย วันนี้คิดเสียดีดีเลย วันนี้เป็นเทวดานะ พรุ่งนี้เป็นเปรต มะรืนเป็นเดรัจฉาน นี่ไง มนุสสเทโว มนุสสเปโต มนุษย์เปรต ร่างกายเป็นมนุษย์ แต่หัวใจเหมือนเปรต ถ้าเป็นสเทโว ร่างกายเป็นมนุษย์ แล้วหัวใจเป็นเทวดา หัวใจที่เป็นเทวดาเขารับผิดชอบสังคม

มันมีผู้ใหญ่มากมาย เวลาเพื่อนฝูงของเขารวมทรัพย์สินของเขาไปช่วยเหลือเด็กน้อย ไปช่วยคนทุกข์คนยาก เห็นไหม เขาคิดแต่เรื่องดี ๆ ใจ เขาเป็นมนุษย์นะ แต่เหมือนเทวดาเลย เอาสิ่งของไปชักจูงเด็กๆ เด็กๆ ที่มันขาดแคลนนะ คนไม่มีรองเท้าทั้งชีวิตได้รองเท้าคู่หนึ่ง โอ้โฮ! มันเหมือนขึ้นสวรรค์เลย

นี่ไง ผู้ใหญ่ใจดีเขาทำนะ มนุสสเทโว ร่างกายเป็นมนุษย์แต่หัวใจเขาเป็นเทวดา นี่มันเป็นได้ทั้งสิ้น แต่เวลามันเป็นเปรต เวลาเป็นเปรตมันเหยียบย่ำทำลายของเรา เพราะเปรตมันไม่กล้าบอกใครนะ เปรตอยู่ในหัวใจดินพวดๆ อยู่

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน ศีล สมาธิ ปัญญา

เรามาทำบุญกุศลมากน้อยขนาดไหน ไปวัดไปวา กัน ฟังธรรมๆ ฟังธรรมขึ้นมาเพื่อดอก ย้ำ ความลงเลงสงสัย ฟังธรรมแล้วมันสว่างกระจ่างแจ้ง คำว่า “สว่างกระจ่างแจ้ง” คือความสงสัย ความเห็นต่างๆ มันวางได้ มันหลุดไป

พอมันหลุดไป ความสว่างกระจ่างแจ้งเหมือนแสงไฟนั่นเรื่องหนึ่ง ความสว่างกระจ่างแจ้งของหัวใจที่มันไม่มีสิ่งใดกดบีบคั้นหัวใจ มันหายความตึงเครียด นั่นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง แล้วเวลาคนที่ทำความสงบของใจเข้าไป เวลาจิตมันสงบเข้ามา สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี

นี่โดยพื้นฐาน โดยพื้นฐานของการประพฤติปฏิบัติ ศีล สมาธิ ปัญญา ทำสมาธิขึ้นมา สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน แล้วถ้าฐานที่ตั้งแห่งการงานมันเป็นอิสระ ไม่โดนจรัตนิสัย โดนทัศนคติ โดนการวิเคราะห์วิจัยของกิเลสมันพาไป เวลามันพาไป ไปวิปัสสนาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใ้้นั้นนอกพระไตรปิฎกหมดละ ถ้าถูกใจ ถูก ถ้าไม่ถูกใจ ผิด

ถูกหรือผิดในหัวใจ นั้นนะกามสุขัลลิกานุโยค อตตกิลมถานุโยค

มัชฌิมาปฏิปทาๆ มันอยู่ที่ความจริงถูกต้องชอบธรรม

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ตรัสรู้ธรรมโดยชอบๆ

เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตรัสรู้ธรรมๆ ตรัสรู้ธรรมโดยกิเลส ภูตรัสรู้

เวลาตรัสรู้ธรรมนะ เวลาหลวงตาท่านสอนไง เวลาพิจารณาไปนะ กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ กายแยกออกไปส่วนหนึ่ง จิตแยกออกไปส่วนหนึ่ง ทุกข์แยกออกไปส่วนหนึ่ง แล้วมันเหลืออะไรล่ะ

แต่ถ้าเป็นกิเลสนะ ฏูแน่ ฏูเก่ง ฏูรู้ แล้วกลัวไม่รู้ด้วยนะ จดบันทึกๆ กลัวไม่ได้ทำประวัติ จดบันทึกเลย มึงติดขนาดนั้นมันจะเป็นธรรมะอะไรของมึงวะ

เวลาเป็นสัจจะความจริงมันเกิดขึ้น กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ แยกออกหมด แล้วมันเหลืออะไรล่ะ เหลืออะไร มันเหลืออะไร มันพลิกฟ้าคว่ำดินในหัวใจมันเป็นอะไร

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารภเรื่องสัตว์ชนสัตว์ แต่สิ่งที่เป็นสัจธรรมนี้มันต้องอยู่ที่หัวใจที่มีอำนาจวาสนา เวลาหัวใจที่มีอำนาจวาสนาแล้วมันไม่สงสัยเรื่องอย่างนี้ไง

ของเรา พวกเราใส่เดื่อน กิ่งกือ ตึกแก แล้วก็อยากจะบรรลุธรรมๆ ใส่เดื่อน ตึกแกมันจะไปรู้อะไร มันก็วิตกวิจารณ์ “อ้อ! นี่บรรลุธรรมๆ” มันเป็นสมมุติไง สมมุติบัญญัติแบบโลกๆ แล้วสมมุติบัญญัติแบบโลกๆ เห็นไหม

ในสังคมนะ เขาบอกว่า ถ้าเป็นเพื่อนรักกัน ห้ามคุยกัน ๒ เรื่อง หนึ่ง การเมืองกับศาสนา

เวลาเรื่องศาสนามันพลิกมันแพลง มันปลิ้นมันปล้อน มันจะเอาชนะคะคานกัน

เพื่อนรักกันเขาไม่ให้คุยกัน ๒ เรื่อง การเมืองกับศาสนา

เรื่องศาสนา เรื่องบรรลุธรรมๆ ทุกคน สองคนบรรลุธรรมทั้งคู่เลย แล้วมันเถียงกัน แล้วไม่รู้ใครบรรลุจริงบรรลุปปลอมมันนะ

ถึงว่าต้องทำความสงบของใจเข้ามาก่อน เวลาใจมันสงบนะ มันเป็นสุภาพบุรุษ เป็นสุภาพบุรุษเพราะอะไร เพราะมันรู้ว่าใจมันสงบ ถ้าใจสงบแล้วมันมีความสุข สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี

เพราะว่าสัมมาสมาธิ คนที่อ่อนด้อย “นิพพานเป็นเช่นนี้เอง” มันคิดว่าเป็นนิพพาน คือความว่าง ความสุข แต่ความจริงไม่ใช่ ความจริงมันเป็นสามัญสำนึกของจิต จิตของคนมีคุณสมบัติอย่างนั้น จิตที่มันสงบระงับเป็นอิสระ มันจะมีคุณสมบัติเป็นสัมมาสมาธิที่มีความสุข

มาก ความสุขมากก็เลยติดสุข หลงในสุขนั้น เข้าใจผิดในสุขนั้น เข้าใจในตัวตนของตน ทั้งๆ ที่จิตเป็นของเรานะ

จิตนี้เป็นของเรา จิตนี้เป็นเราเพราะจิตนี้เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ถ้าไม่มีจิต ไม่มีธาตุรู้ เป็นมนุษย์ไม่ได้ เป็นสิ่งมีชีวิตไม่ได้ สิ่งที่เป็นสิ่งมีชีวิตไม่ได้ แล้วตัวมันเองมีคุณสมบัติอย่างนั้น แต่ตัวมันเองมันสร้างเวรสร้างกรรมของมันขึ้นมา มันมีการครอบงำโดยอวิชชา โดยความไม่รู้ในมันเอง มันถึงเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ แล้วมันมีบุญกุศลได้มาเกิดเป็นมนุษย์ไง

แล้วเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สัจธรรมมันเป็นสัจธรรมนะ ธรรมะเป็นธรรมชาติๆ ใจ แต่ของเรากิเลสเป็นธรรมชาติใจ กิเลสเป็นธรรมชาติมันพลิกมันแปลง มันจะเอารัดเอาเปรียบเขาใจ เอารัดเอาเปรียบแม้แต่ในทฤษฎีนะ ในตำราของพระพุทธเจ้านะ มันจะเอารัดเอาเปรียบ เวลาสอบนะ ต้องถูกๆ...ผิดหมดนะ

ถ้ามันถูกจริงนะ เป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันติปฏิฐาน นี่สัจจะความจริงเป็นอย่างนั้น

ฉะนั้น เวลาเราไปวัดไปวาขึ้นมาเพื่อเหตุนี้ไง ถ้าเพื่อเหตุนี้ มันอยู่ดูภาวะของหัวใจนะ หัวใจที่มันสูงที่มันต่ำ หัวใจที่มันสูงส่งนะ ความดีที่ละเอียดลึกซึ้ง เห็นไหม แค้น้งเฉยๆ มันก็เป็นบุญกุศลแล้ว

เวลาเราพูดกันทางธรรม ไปวัดไปวามีแต่เสีย มีแต่ไม่ได้สิ่งใดๆ มาเลย

การไปวัดไปวา การเสียสละ เสียสละวัตถุนั้นนะมันเป็นเรื่องเริ่มต้นจากสิ่งที่เป็นบุคลากรฐานที่มันจับต้องได้

เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ การให้ทานๆ บุญกุศล แม้แต่หลักทางให้กันนะ

ในกรุงเทพฯ ที่มันปาดหน้าๆ กัน เราให้เขาไปก่อน ให้เขาไปก่อน แต่มันรับกันไม่ได้ไง มันรับกันไม่ได้แล้วมันเสียนิสัย มันทำให้สังคมกระเทือนกันไปหมดนะ แต่ถ้าคนมีวินัย คนทุกคนก็ปรารถนาจะไปทั้งนั้นนะ แต่เราจะไปก่อนไปหลังมันอยู่ที่อำนาจวาสนาของคนนั้นนะ ถ้ามันเป็นไปได้นะ

สิ่งที่เราให้เกียรติกัน เราเห็นมนุษย์เป็นมนุษย์สมบูรณ์แบบ นั่นก็เป็นบุญ เป็นบุญตรงไหน เป็นบุญที่ว่าหัวใจมันไม่หวั่นไหวใจ แต่ถ้าเราเห็นมันสูงมันต่ำขึ้นมา มันยกตัวมันขึ้นมา แล้วมันเป็นทุกข์ใจ ทุกข์ว่า มันไม่รู้จักหรือว่าพ่อกูชื่ออะไร

อ้าว! เวิร์ก

มันทุกข์ตรงนั้นนะ กลัวเขาจะไม่รู้ แต่มันก็ยังไม่รู้ แต่ถ้ามันเห็นคนมันเสมอกันนะ พ่อแม่เราอยู่บ้าน ตอนนี้ออกมาทำหน้าที่ทำงานของเรา เรามีสติสัมปชัญญะของเรา แล้วมันไม่ทุกข์ มันไม่ทุกข์ไม่ยาก ไม่ต้องการว่า มองหน้ากูทำไม มันรู้ไหมว่าพ่อแม่กูชื่ออะไร ใช้นี้คือทิวทัศน์มานะ คิดว่าตนยิ่งใหญ่ มันไร้สาระ มันเลยทุกข์ยากใจ ทุกข์ยากมันต้องแบกรับ แบกรับเกียรติศักดิ์อันนี้ไป

แต่ถ้ามันเป็นมนุษย์ เออ! เขาก็คน เราก็คนเนาะ คนเหมือนกัน เราเสมอกัน มีสิ่งใด ถ้าเขามีความริบดาวน์ให้เขาไปก่อน ไปเถอะ ไม่เป็นไร นี่ถ้ามันรักษาใจ นี่ไง บุญอยู่ตรงนี้ไง บุญอยู่ตรงที่หัวใจมันไม่ทุกข์ไม่ยาก

หัวใจที่มันจะทุกข์จะยากเพราะมันบีบคั้นตัวมันเองไง พอมันบีบคั้นตัวมันเอง มันพยายามยกมันให้สูงขึ้นไง แล้วก็เหนื่อยมาก เหนื่อยมาก ทุกข์มาก แต่ถ้ามันไม่มีตัวตน ไม่มี ความเหน็ดเหนื่อย ไม่มีสิ่งใดเลย ยิ้มแย้มแจ่มใส จะไปไหนก็ได้ เทียบตามสบาย

หลวงตาท่านสอนนะ ใครจะดีใครจะชั่วเรื่องของเขา เราจะทำคุณงามความดีของเรา เราจะทำคุณงามความดีของเรา

แล้วเราไปทำของเรา บุญกุศลมันอยู่ตรงนี้ บุญคือการทำบุญกุศลทั้งเหว ไม่ต้องให้ใครมารับรู้ ไม่ต้องให้ใครจดบันทึกไว้ ไม่ต้อง เราทำของเรา ทำของเราเพื่อหัวใจดวงนี้ ให้หัวใจดวงนี้ไม่มีแรงกดดันในใจ แล้วมีความสุขในใจดวงนี้ เอวัง